

โครงการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาศาสนา
และศิลปวัฒนธรรม
งบประมาณประจำปี 2544

ชื่อโครงการ : อนุรักษ์พันธุ์ไม้หายาก : ก้นเถราไม้มงคลประจำมหาวิทยาลัย

โดย
วสุ อมฤตสุทธิ พรพิมล สุริยจันทร์ทอง อุไรวรรณ นิลเพชร
และ รักเกียรติ แสนประเสริฐ

ภาควิชาพืชสวน
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กรกฎาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
หลักการและเหตุผล	5
วัตถุประสงค์โครงการ	5
การดำเนินการ	5
การขยายพันธุ์ไม้กันเกรา	5
- การเก็บและปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์	5
- การเพาะเมล็ดและดูแลต้นกล้า	7
- การศึกษาการใช้สารเร่งการเจริญเติบโตกับต้นกล้ากันเกรา	8
การศึกษาการนำไปใช้ประโยชน์	9
- การใช้ประโยชน์โดยตรง	9
- สรรพคุณทางยา	10
- การศึกษาการใช้ประโยชน์จากไม้กันเกราในการเป็นไม้ย้อมสีฝ้าย	10
การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไม้กันเกรา	16
- การจัดนิทรรศการ	16
- การจัดทำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน	16
- การจัดทำ Web page เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต	24
สรุปผลการดำเนินโครงการ	25
เอกสารอ้างอิง	26

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1. (ก) ผลกันเกวราที่สูงแก่มีสีแดงจัด	6
(ข) ภาพตัดขวางผลกันเกวรา ซึ่งมีเมล็ดจำนวนมากอยู่ใน	
ภาพที่ 2. (ก) การนำผลกันเกวราที่มีสีแดงจัดมาบั่นด้วยเครื่องบั่นน้ำผลไม้	6
ให้ผลแตกออก	
(ข) เมล็ดและเศษผลจำนวนมาก หลังผ่านการบั่น	
ภาพที่ 3. (ก) ใช้ตะแกรงแยกส่วนของเมล็ดและเศษผลออกจากกัน	7
(ข) อบเมล็ดที่อุณหภูมิไม่เกิน 40 องศาเซลเซียส	
ภาพที่ 4. (ก) เมล็ดกันเกวราที่ผ่านการทำความสะอาดมีขนาดเล็กมาก	7
(ข-ค) การรอกของเมล็ดกันเกวรา	
ภาพที่ 5. (ก) การเพาะเมล็ดโดยตรงในถาดเพาะเมล็ดที่บรรจุวัสดุปลูกต้อง	8
ให้หลายเมล็ดต่อหลุม	
(ข) การย้ายกล้าเมื่อต้นกล้ามีอายุเพิ่มขึ้น	
ภาพที่ 6. แสดงอิทธิพลของระดับความเข้มข้นสารละลาย NAA ต่อการเจริญ	9
เติบโตของต้นกล้า	
ภาพที่ 7. หั่นเปลือกลำต้นกันเกวราให้เป็นชิ้นเล็กๆ เพื่อสกัดสีข้อม	11
ภาพที่ 8. ต้มเคี่ยวลำต้นที่หั่นประมาณ 1-1/2 ซ.ม.	12
ภาพที่ 9. กรองน้ำที่ได้จากการต้มแยกกากเอาแต่น้ำใส เพื่อนำไปย้อมฝ้าย	12
ภาพที่ 10. นำฝ้ายไปต้มกับน้ำสีที่ผ่านการกรองข้อมจนเส้นฝ้ายจนสีติดดี	13
ภาพที่ 11. การทำน้ำปูนใสสำหรับล้างหลังการย้อม	13
ภาพที่ 12. ฝ้ายที่ผ่านการย้อมสีจากเปลือกลำต้นแล้วล้างด้วยสารส้ม	14
ภาพที่ 13. ฝ้ายที่ผ่านการย้อมสีจากเปลือกลำต้น ล้างด้วยน้ำปูนใสและ	14
ล้างด้วยน้ำสนิม	
ภาพที่ 14. ฝ้ายที่ผ่านการย้อมสีจากใบกันเกวรา	15
ภาพที่ 15. ฝ้ายย้อมสีจากส่วนเปลือกลำต้นและส่วนใบของไม้กันเกวรา	15
ภาพที่ 16. การแสดงนิทรรศการ" กันเกวราไม้มงคล สัญลักษณ์ประจำ	16
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี" ในการจัดงานแสดงเทคโนโลยีการเกษตร	
เพื่ออินโดจีน ณ บริเวณอาคารเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์	
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม – 7 มิถุนายน 2544	

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 17. แสดงหน้าหลักของสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) ที่โครงการได้จัดทำขึ้น	17
ภาพที่ 18. หน้าต่างกันเกราะไม้มงคลในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) แสดงข้อมูล ไม้มงคลต่างๆ	18
ภาพที่ 19. หน้าต่างสัญลักษณ์ ม.อุบลราชธานี ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)	18
ภาพที่ 20. หน้าต่างลักษณะทางพฤกษศาสตร์ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)	19
ภาพที่ 21. หน้าต่างลักษณะใบในหน้าต่างลักษณะทางพฤกษศาสตร์	19
ภาพที่ 22. หน้าต่างแสดงรูปของหน้าต่างลักษณะใบ	20
ภาพที่ 23. หน้าต่างการขยายพันธุ์ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)	20
ภาพที่ 24. หน้าต่างการเก็บผลแยกเมล็ดในหน้าต่างการขยายพันธุ์	21
ภาพที่ 25. หน้าต่างแสดงรูปภาพการเก็บผลแยกเมล็ด	21
ภาพที่ 26. หน้าต่างการนำไปใช้ประโยชน์ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)	22
ภาพที่ 27. หน้าต่างการสีย้อมฝ้ายในหน้าต่างการนำไปใช้ประโยชน์	22
ภาพที่ 28. หน้าต่างผู้วิจัยในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)	23
ภาพที่ 28. หน้าต่างผู้วิจัยในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)	23
ภาพที่ 30. web page หน้าแรกที่วางอยู่บน web site ของคณะเกษตรศาสตร์	24

หลักการเหตุผล

กันเกรา(*Fragraea fragrans*. Roxb.) เป็นหนึ่งในพันธุ์ไม้มงคล 9 ชนิดที่ให้ดอกมีกลิ่นหอมเป็นไม้ยืนต้นเนื้อแข็ง ลำต้นมีความสูงประมาณ 10-25 เมตร เป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กันเกราเป็นไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจที่สำคัญ มีการปลูกเพื่อใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ ซึ่งมีเนื้อไม้ที่สวยงามและแข็งคงทน แต่กันเกราเป็นไม้ที่มีการขยายพันธุ์ตามธรรมชาติต่ำ ไม่เหมาะสมในการขยายพันธุ์แบบไม่ใช้เพศ ต้องขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดที่มีขนาดเล็กมากและมีความงอกต่ำ จึงทำให้ปัจจุบันมีจำนวนน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จึงเห็นว่าเป็นการสมควรในการจัดทำโครงการเพื่ออนุรักษ์พันธุ์ไม้ชนิดนี้ โดยประกอบด้วยการศึกษาการขยายพันธุ์ การนำไปใช้ประโยชน์จากส่วนต่างๆของกันเกรา และการจัดนิทรรศการและจัดทำเอกสารเผยแพร่

วัตถุประสงค์โครงการ

1. ศึกษาการขยายพันธุ์ไม้กันเกราด้วยวิธีใช้เมล็ดและส่วนต่างๆของต้น
2. ศึกษาการใช้ประโยชน์จากลำต้นดอก ผล และเมล็ดกันเกรา
3. จัดนิทรรศการเผยแพร่เรื่องของต้นกันเกราและการใช้ประโยชน์
4. จัดทำเอกสารเผยแพร่ความสำคัญของต้นกันเกรา

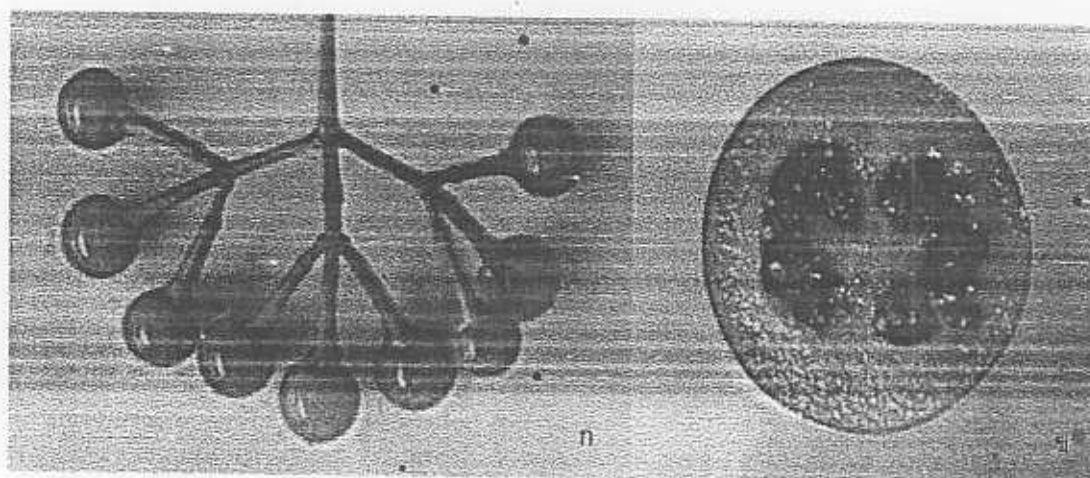
การดำเนินโครงการ

1. การศึกษาการขยายพันธุ์ไม้กันเกรา

กันเกราเป็นไม้ขนาดใหญ่ การขยายพันธุ์ที่เหมาะสมจึงควรเป็นการขยายพันธุ์จากเมล็ด เพื่อให้มีระบบรากที่สมบูรณ์แข็งแรง แต่เนื่องด้วยเมล็ดกันเกรามีขนาดเล็กมาก มีอัตราการงอกในธรรมชาติต่ำมาก จึงได้ศึกษาหาวิธีการขยายพันธุ์ที่เหมาะสม โดยสามารถสรุปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ดังนี้

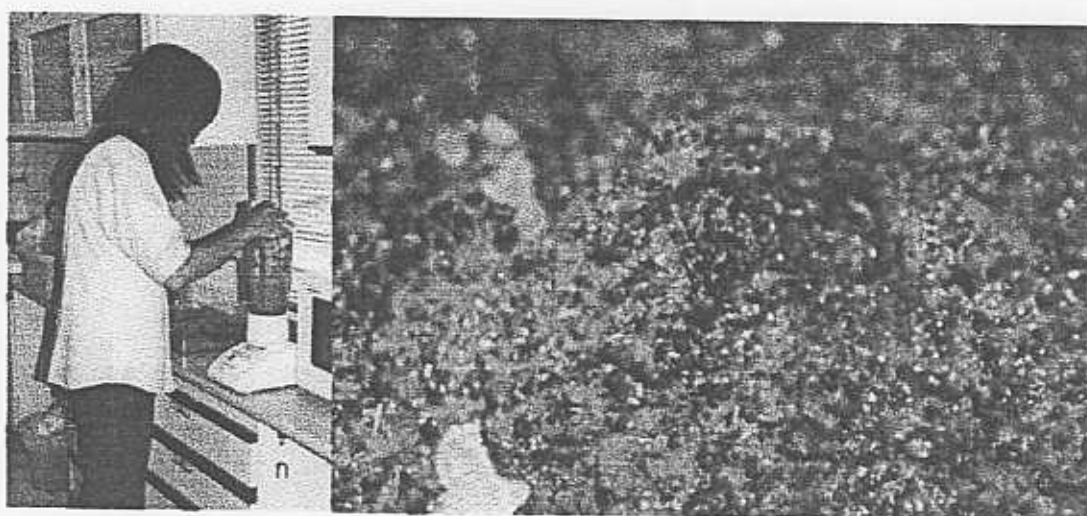
1.1 การเก็บและปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ เลือกเก็บผลกันเกราเฉพาะที่มีสีแดงจัด สามารถปลิดผลจากคั่นโดยตรง หรือใช้กรรไกรตัดกิ่งจากคั่นลงมาก่อนจึงปลิดผล ทั้งนี้ในการตัดกิ่งนั้นควรเลือกตัดกิ่งที่อ่อน และมีขนาดเล็ก เนื่องจากการตัดกิ่งขนาดใหญ่มีผลทำให้การแตกกิ่ง หรือยอดใหม่ เป็นไปอย่างช้ามาก หลังจากตัด 1 ปี ยอดใหม่ซึ่งแตกออกมามีลักษณะเป็นกระจุก ขาวเพียง 20-30 เซนติเมตร เท่านั้น และส่งผลกระทบต่อผลผลิตในปีต่อไป นำผลที่ได้มาปั่นด้วยเครื่องปั่น

น้ำผลไม้ให้ผลแตกออก จากนั้นนำผลที่ได้ไปแช่น้ำ เพื่อแยกเมล็ดออกจากเศษผลโดยใช้กระชอนกรองแยกเศษผลกับเมล็ดออกจากกัน สามารถนำเมล็ดที่แยกได้ไปเพาะทันที หรือหากต้องการเก็บเมล็ดพันธุ์เป็นระยะเวลานานให้นำไปอบที่อุณหภูมิไม่เกิน เวลารานาน 40 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 24 ชั่วโมงเพื่อลดความชื้นในเมล็ด หรือ นำไปฟ้งในที่ที่มีแสงรำไร ประมาณ 2-3 วัน เมื่อเมล็ดแห้งนำไปแปาทำความสะอาดด้วยเครื่อง purity separator (south dakota type) เพื่อแยกสิ่งเจือปนที่มีขนาดใกล้เคียงกับเมล็ดกันเกราอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจะได้เมล็ดพันธุ์ที่แห้งและมีความสะอาด หากนำไปเก็บรักษาในตู้เย็นสามารถเก็บรักษาได้เป็นเวลานาน

ภาพที่ 1. (ก) ผลกันเกราที่สูงแกมมีสีแดงจัด

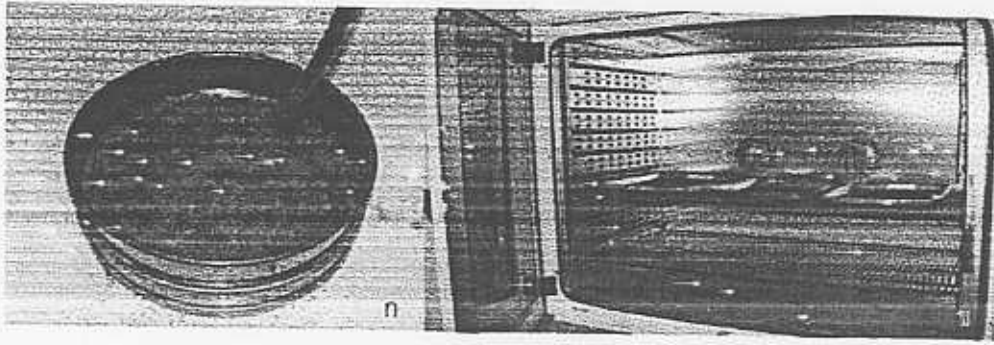
(ข) ภาพตัดขวางผลกันเกรา ซึ่งมีเมล็ดจำนวนมากอยู่ภายใน

ภาพที่ 2. (ก) การนำผลกันเกราที่มีสีแดงจัดมาปั่นด้วยเครื่องปั่นน้ำผลไม้ ให้ผลแตกออก

(ข) เมล็ดและเศษผลจำนวนมาก หลังผ่านการปั่น

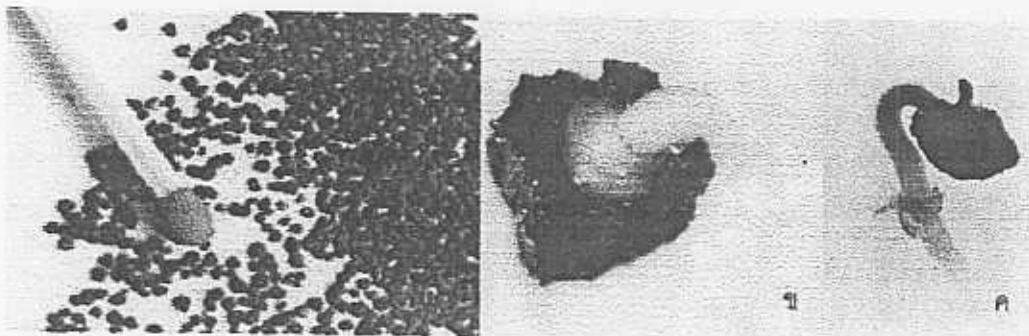

ภาพที่ 3. (ก) ใช้ตะแกรงแยกส่วนของเมล็ดและเศษผลออกจากกัน

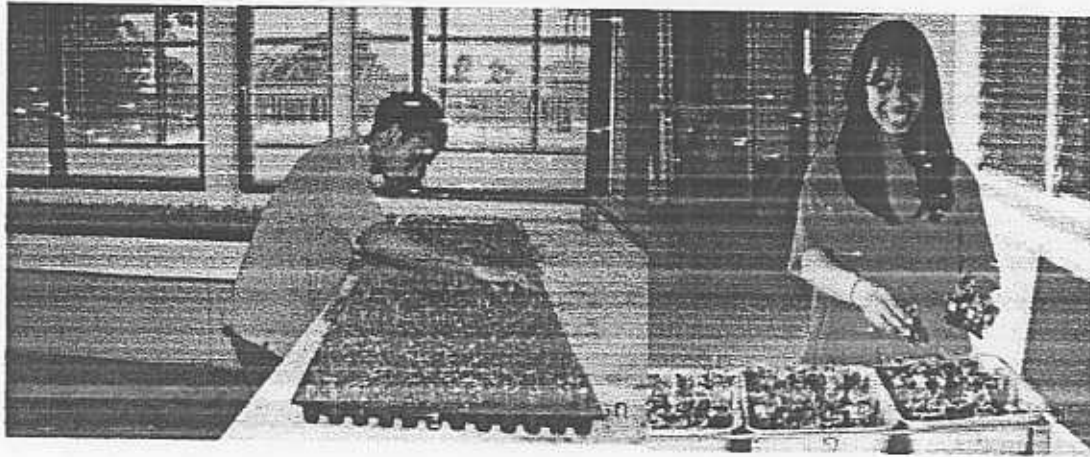
(ข) ออบเมล็ดที่อุณหภูมิไม่เกิน 40 องศาเซลเซียส

1.2 การเพาะเมล็ดและดูแลต้นกล้า หลังจากได้เมล็ดที่แห้งและสะอาด นำเมล็ดที่ผ่านการปรับปรุงสภาพเหล่านี้มาเพาะ ทั้งนี้สามารถนำเมล็ดมาเพาะในวัสดุเพาะ(ดินร่วน: แกลบเผา: ทราาย อัตราส่วน 1:1:1)โดยตรง แต่พบว่าอัตราการงอกและอัตราการรอดของต้นกล้าต่ำ ควรเพาะเมล็ดบนกระดาษที่เปียกชื้นก่อน โดยสามารถย้ายต้นกล้าลงวัสดุปลูกได้เมื่อต้นกล้าเจริญมีขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร แต่ต้นกล้าที่ย้ายต้องอยู่ในที่ร่ม วัสดุปลูกต้องขึ้นไม่แห้ง ปกติเมล็ดจะใช้เวลาประมาณ 3 อาทิตย์หลังที่ได้รับความชื้นสม่ำเสมอจึงจะงอกแทงรากออกมา พบว่า การใช้สารโปแตสเซียมไนเตรท(KNO_3) ความเข้มข้น 2 เปอร์เซ็นต์เพาะเมล็ดแทนน้ำสามารถลดระยะเวลาการงอกลงได้ ด้วยการที่เมล็ดมีขนาดเล็กมีปริมาณอาหารภายในเมล็ดจำกัด พบว่าการนำเมล็ดกันเกราที่ผ่านการฆ่าเชื้อที่ผิวของเมล็ดด้วยคลอรีนและแอลกอฮอล์เมื่อนำไปเลี้ยงบนอาหารสูตร $1/4$ MS (Murashige and Skoog) สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การงอกได้เป็นอย่างดี แต่การขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้ในการย้ายต้นกล้าลงบนวัสดุปลูกจำเป็นต้องฆ่าเชื้อวัสดุปลูกก่อนการย้าย และรักษาความชื้นให้กับต้นกล้าโดยการครอบถุงกล้าด้วยถุงพลาสติก และเมื่อต้นกล้าปรับตัวกับวัสดุปลูกได้ ให้เจาะรูที่ถุงพลาสติกเพื่อให้ต้นกล้าปรับตัวกับระดับความชื้นภายนอก ต้องใช้เวลาหลายสัปดาห์ในการช่วยเพิ่มจำนวนรูให้ต้นกล้าสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอก

ภาพที่ 4. (ก) เมล็ดกันเกราที่ผ่านการทำความสะอาดมีขนาดเล็กมาก

(ข-ค) การงอกของเมล็ดกันเกรา

ภาพที่ 5. (ก) การเพาะเมล็ดโดยตรงในถาดเพาะเมล็ดที่บรรจุวัสดุปลูกต่อใช้หลายเมล็ดต่อหลุม
(ข) การย้ายกล้าเมื่อต้นกล้ามีอายุเพิ่มขึ้น

1.3 การศึกษาการใช้สารเร่งการเจริญเติบโตกับต้นกล้ากันเกรา ด้วยต้นกล้ากันเกราที่เกิดขึ้นจากเมล็ดมีการเจริญเติบโตที่ช้าส่งผลกระทบต่ออายุรอดในสภาพธรรมชาติ ดังนั้นจึงได้ศึกษาการใช้สารเร่งการเจริญเติบโตต่างๆ เพื่อให้การเจริญของต้นกล้าแข็งแรงสามารถต่อสู้กับความแปรปรวนของสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยจัดพ่นกับต้นกล้ากันเกราที่มีอายุ 3 เดือน โดยพบอิทธิพลของสารเร่งการเจริญเติบโตต่อการเจริญของต้นกล้ากันเกราดังนี้

สารละลาย NAA (α -naphthalene acetic acid) ซึ่งเป็นสารออกซินสังเคราะห์ที่มีผลต่อการพัฒนาระบบรากของต้นกล้าโดยเฉพาะช่วงแรกของการพัฒนา จากผลการทดลองพบว่าต้นกล้ากันเกราในช่วง 2 สัปดาห์หลังได้รับสารละลาย NAA ความสูงและจำนวนใบที่เพิ่มขึ้น ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ แต่หลังสัปดาห์ที่ 3 พบว่าต้นกล้าที่ได้รับสาร NAA ที่ระดับความเข้มข้น 100 ppm. มีความสูงและจำนวนใบที่เพิ่มขึ้นมากกว่าสิ่งทดลองอื่น โดยเฉพาะหากได้รับสารละลาย NAA ในระดับที่เข้มข้นมากขึ้น (500 และ 1,000) นอกจากไม่ส่งเสริมการพัฒนาของต้นกล้ายังลดความสูง และทำให้เกิดการร่วงของใบ

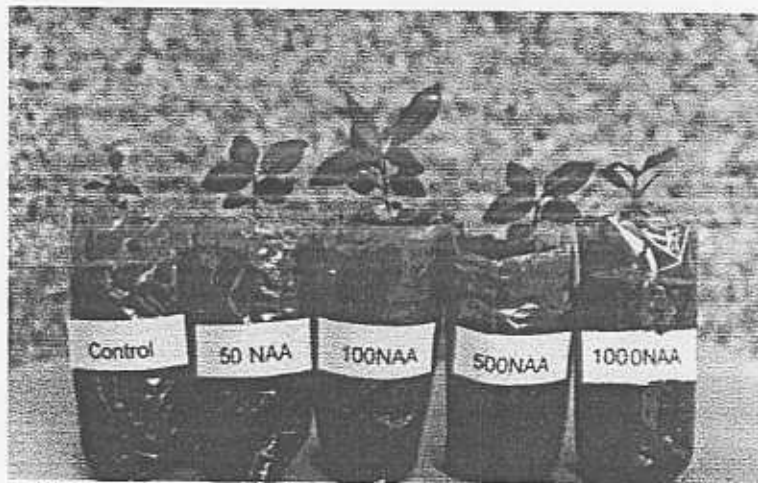
สารละลาย GA₃ (gibberellic acid) เป็นสารในกลุ่มของจิบเบอเรลลิน ซึ่งมีบทบาทต่อการยืดยาวของลำต้น โดยเฉพาะ GA₃ เป็นสารลบล้างผลของสารยับยั้งการเจริญเติบโตต่างๆ จากผลการทดลอง พบว่าทุกระดับความเข้มข้นดังกล่าวทั้งหมด ไม่มีผลต่อจำนวนใบ แต่ทุกระดับที่ฉีดพ่นด้วยสารละลาย GA₃ ส่งผลทำให้ลำต้นผอมยืดยาวจากต้นกล้าที่ไม่ได้ฉีดพ่นอย่างเห็นได้อย่างชัดเจน

สารละลาย BAP (6-benzylaminopurine) เป็นสารในกลุ่มของไซโตไคนิน ซึ่งมีบทบาทต่อการส่งเสริมการแบ่งเซลล์ จากการทดลองที่ฉีดพ่นสารละลายที่ระดับความเข้มข้น 0, 50, 100,

500 และ 1000 ppm. พบว่า ระดับความเข้มข้นดังกล่าวทั้งหมด ไม่มีผลต่อจำนวนใบ แต่ สาร BAP มีผลต่อความสูงของต้น โดยที่ระดับ 50, 100 และ 500 ppm. ทำให้ต้นกล้ามีความสูงกว่าไม้ได้ฉีดพ่น โดยเฉพาะที่ระดับ 50 ppm สามารถเพิ่มความสูงในสัปดาห์ที่ 4 หลังฉีดพ่นเป็น 3 เท่าของความสูงในสัปดาห์ที่ 1 หลังฉีดพ่น แต่การฉีดพ่น สาร BAP ที่ระดับ 1000 ppm. ส่งผลต่อการยับยั้งความสูงของต้นกล้า

จากการทดลองฉีดพ่นสารเร่งการเจริญเติบโตทั้ง 3 ชนิดส่งผลต่อการเจริญเติบโตของต้นกล้ากันเกรา ซึ่งผลของการทดลองนี้แสดงให้เห็นระดับที่เหมาะสมต่อการเจริญของพืช และระดับความเข้มข้นที่จะเป็นอันตรายต่อพืช แต่เป็นการทดลองแยกศึกษาผลของสารแต่ละชนิด ทั้งนี้เห็นว่าน่าจะมีการศึกษาถึงอิทธิพลของสารเมื่อใช้ร่วมกัน จะทำให้ได้ทราบวิธีการเร่งการเจริญเพื่อให้อต้นกล้าให้สามารถอยู่รอดในสภาวะแวดล้อมที่แปรปรวนได้ชัดเจนมากขึ้น

ภาพที่ 6. แสดงอิทธิพลของระดับความเข้มข้นสารละลาย NAA ต่อการเจริญเติบโตของต้นกล้า

2. การใช้ประโยชน์จากไม้กันเกรา

2.1 ประโยชน์โดยตรง

กันเกราเป็นไม้โตเร็วเนกประสงค์พื้นเมืองที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ดอกมีกลิ่นหอม นิยมนำมาร้อยมาลัยในช่วงประเพณีวันสงกรานต์ ในส่วนของเนื้อไม้มีสีเหลืองอ่อน เลียนตรง เนื้อละเอียดมีความเหนียวและแข็ง ทนทานต่อการเข้าทำลายของปลวก มีน้ำมันอยู่ในเนื้อไม้สามารถชักเงาได้ดีและเงางาม เหมาะสำหรับการนำมาก่อสร้างบ้านเรือน ทำเสา ประตู่ หน้าต่าง ออกไก่ ที่ต้องการความแข็งแรงและทนทาน สามารถทำไม้บุผนังที่สวยงาม นำมากลึงทำเครื่องเรือน นอกจากนี้ยังมีการนำมาทำโครงเรือ กระดุกงู เสากระโดงเรือ หมอนรางรถไฟ ชาวจีนทางภาคใต้นิยมนำมาทำหีบจำปาใส่ศพ

2.2 สรรพคุณทางยา

สรรพคุณทางยาของเปลือกไม้กันเกรา สามารถนำมาเข้ายาเพื่อใช้บำรุงโลหิต แก้ผิวหนังผุพัง ปวดแสบปวดร้อน ส่วนของแก่นไม้ มีรสเฝื่อน ฝาดขม ใช้เข้ายาบำรุงธาตุ แก้ไข้จับสั่น แก้อาการหืด ไอ ริดสีดวง ท้องมาน แน่นหน้าอก ลงท้องเป็นมูกเลือด แก้พิษฝีดาษ บำรุงม้าม แก้เลือด แก้ลมต่าง ๆ และเป็นยาอายุวัฒนะ

2.3 การศึกษาการใช้ประโยชน์จากไม้กันเกราในการเป็นไม้ย้อมสีฝ้าย

พรรณไม้ที่มีคุณสมบัติให้สีใช้ย้อมเส้นใยได้นั้น มีหลากหลายชนิด ส่วนใหญ่พบว่าเป็นไม้ยืนต้น และส่วนที่ให้สีส่วนมากมาจากส่วนของเปลือก ใบ และผล ตามลำดับและสีที่ได้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสีน้ำตาล สีเหลือง และสีแดง ซึ่งการสกัดและแยกสีส่วนใหญ่จะทำการสกัดแบบธรรมดา 2 รูปแบบคือ

1. โขลก ทูบ หรือบั่น ให้น้ำสีมาผสมกับน้ำ แล้วกรองแยกเอากากออก เอาแต่น้ำใส่ไปใช้ย้อมสีฝ้าย
2. ต้ม เคี่ยวประมาณ 30-120 นาที ให้น้ำสีที่มีความเข้มข้นของสีตามต้องการแล้วจึงกรองแยกกากออกนำไปใช้

ก. ขั้นตอนวิธีการศึกษา

ในการศึกษาถึงการใช้ประโยชน์จากไม้กันเกราจึงได้ส่วนของไม้กันเกราคือเปลือกลำต้น ใบและ ผลสดมาใช้ประโยชน์ในการเป็นพืชให้สีในการย้อมเส้นฝ้าย

1.การย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีจากเปลือกลำต้นกันเกรา นำเปลือกลำต้น จำนวน 2 กิโลกรัม มาสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ นำลงต้มเคี่ยวในน้ำ 10 ลิตร เป็นเวลา 1-1/2 ชม. กรองแยกกากออก วัด pH ของน้ำสี แล้วจึงนำเส้นฝ้าย น้ำหนัก 70 กรัม/ใจ จำนวน 2 ใจ ลงต้มย้อม เดิมจนสีประมาณ 50 กรัมลงในน้ำย้อม

2.การย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีจากใบกันเกรา นำใบกันเกราจำนวน 2 กิโลกรัม ต้มเคี่ยวในน้ำ 13 ลิตรเป็นเวลา 1 ชม. กรองแยกใบออก วัด pH ของน้ำสี ในการย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีจากใบกันเกราจะนำเส้นฝ้าย น้ำหนัก 70 กรัม/ ใจ จำนวน 2 ใจ ไปต้มในน้ำใบยูคาลิปตัส (น้ำใบยูคาลิปตัสเตรียมจากการนำใบยูคาลิปตัส 850 กรัมต้มในน้ำ 10 ลิตรประมาณ 1 ชม.) แล้วจึงนำเส้นฝ้ายมาต้มย้อมในน้ำสีของใบกันเกรา

3.การย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีจากผลกันเกราสด นำผลกันเกราสดที่สุกแดงจำนวน 2 กิโลกรัมมาบดให้แตก ขยำให้เนื้อผลแตกมากที่สุด ในน้ำ 5 ลิตร กรองแยกเอากากออก วัด pH ของน้ำสี นำน้ำสีไปต้มย้อมเส้นฝ้าย น้ำหนัก 70 กรัม/ ใจ จำนวน 2 ใจ

ข. ผลการศึกษา

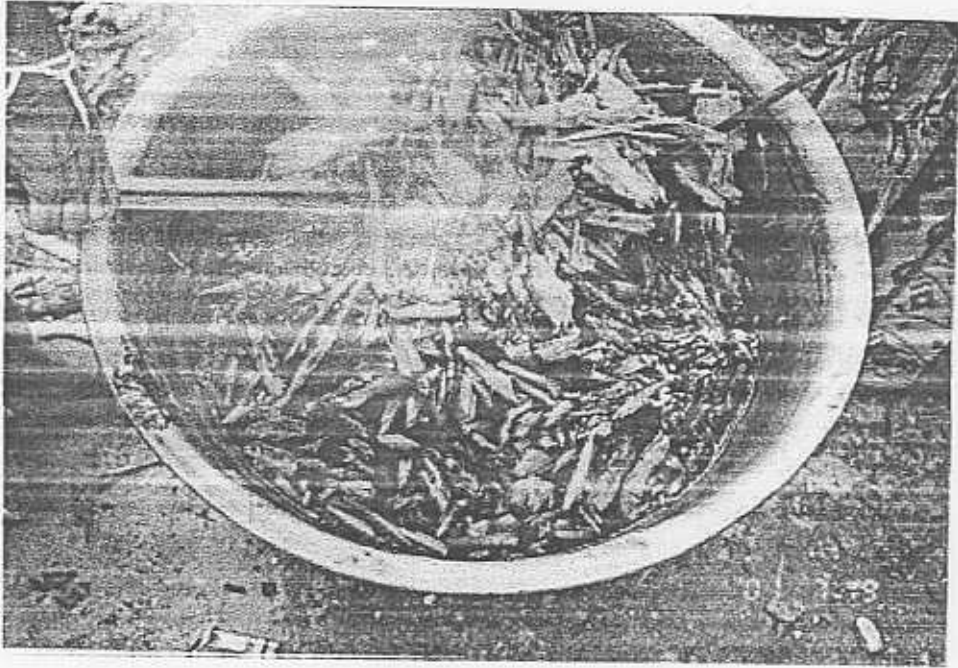
ส่วนของกันเกรา	สีที่ได้	ก่อนการย้อม	ขณะที่ทำการย้อม	ล้างหลังการย้อม
เปลือกลำต้น	เหลือง	ไม่มี	จุนสี	สารส้ม
เปลือกลำต้น	เขียวคล้ำ	ไม่มี	จุนสี	น้ำปูนใสและน้ำสนิม
ใบกันเกรา	เหลือง	ต้มน้ำใบยูคาฯ	ไม่มี	น้ำปูนใส
ผลกันเกราสด	ส้มอมชมพู	ต้มน้ำใบยูคาฯ	ไม่มี	สารส้ม

ค. สรุปผลการศึกษา

พบว่าส่วนของเปลือกลำต้นและส่วนของใบเท่านั้นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเป็น
ไม่ย้อมสีเส้นฝ้าย ในส่วนของผลสดการติดสีในขณะที่ทำการย้อมจะได้สีสดสวยแต่เมื่อเส้นฝ้ายแห้ง
สีจะค่อย ๆ จางไปและในที่สุดก็จะซีดเกือบหมดเป็นลักษณะที่เห็นได้เด่นชัดว่าการดูดซับสีจากผล
สดของฝ้ายมีได้น้อยมากเมื่อเทียบกับการดูดซับสีจากส่วนของเปลือกลำต้นและส่วนของใบที่จะ
ติดดีและอยู่ได้คงทน ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่ของระดับของความคงทนของสีในการย้อม
เส้นฝ้าย

ภาพที่ 7. หั่นเปลือกลำต้นกันเกราให้เป็นชิ้นเล็กๆ เพื่อสกัดสีย้อม

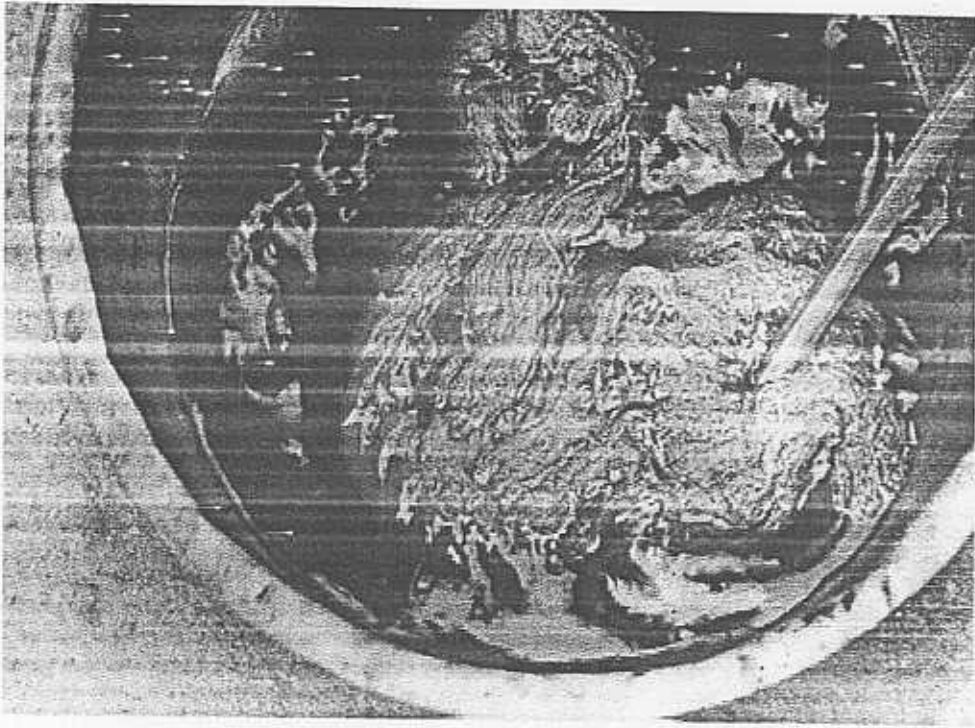

ภาพที่ 8. ต้มเคี้ยวลำต้นที่หั่นประมาณ 1-1/2 ซม.

ภาพที่ 9. กรองน้ำที่ได้จากการต้มแยกกากเอาแต่น้ำใส เพื่อนำไปย้อมผ้า

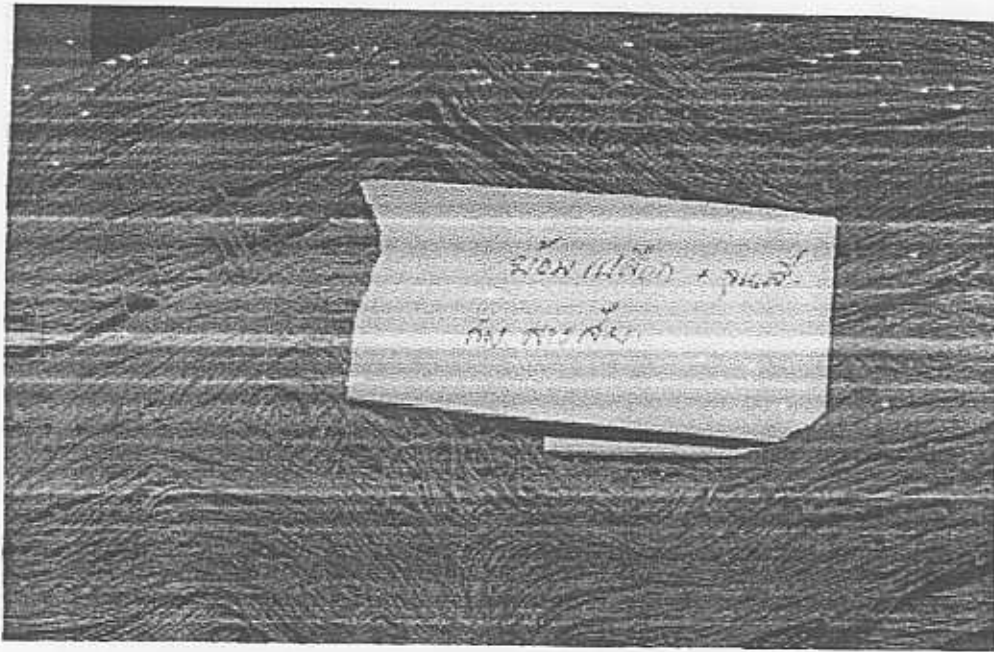

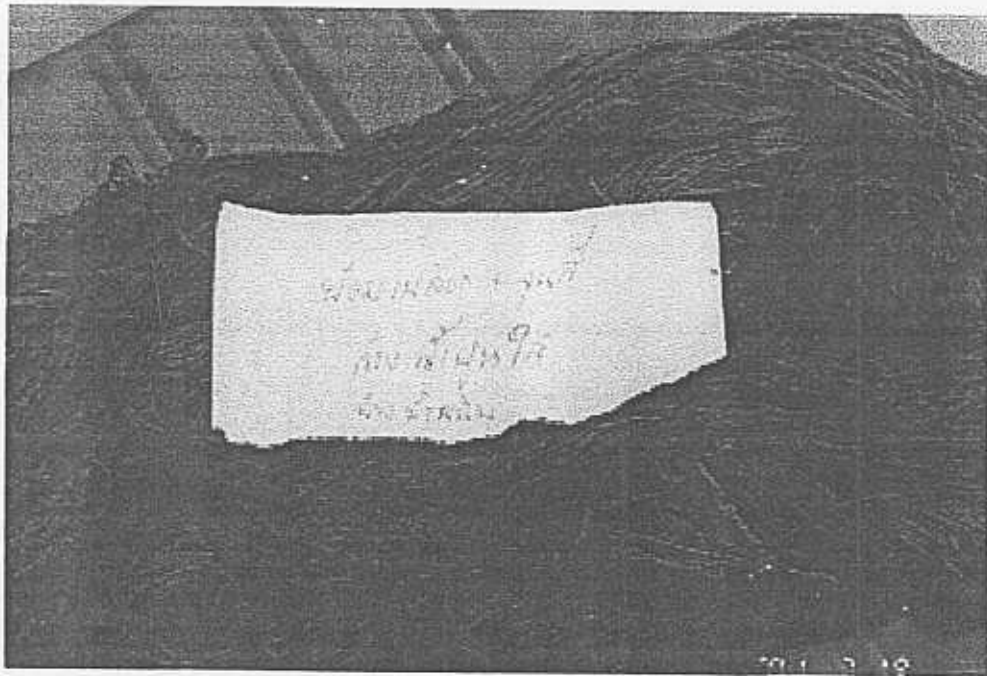
ภาพที่ 10. นำฝ้ายไปต้มกับน้ำสีที่ผ่านการกรองย้อมจนเส้นฝ้ายจนสีติดดี

ภาพที่ 11. การทำน้ำปูนใสสำหรับล้างหลังการย้อม

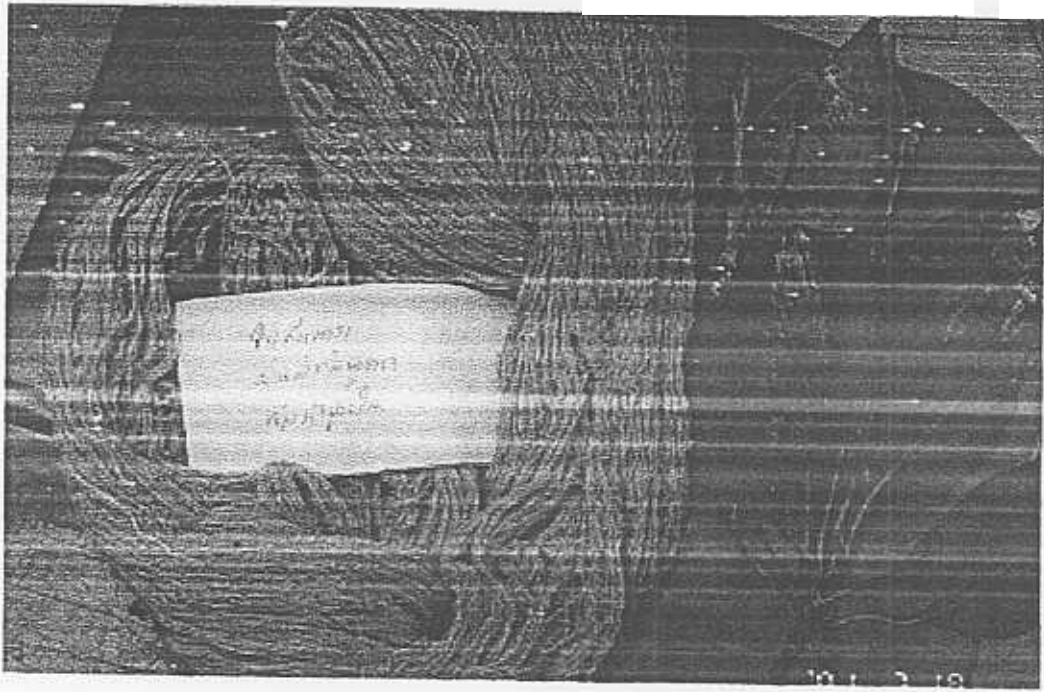

ภาพที่ 12. ฝ้ายที่ผ่านการย้อมสีจากเปลือกลำตันแล้วล้างด้วยสารส้ม

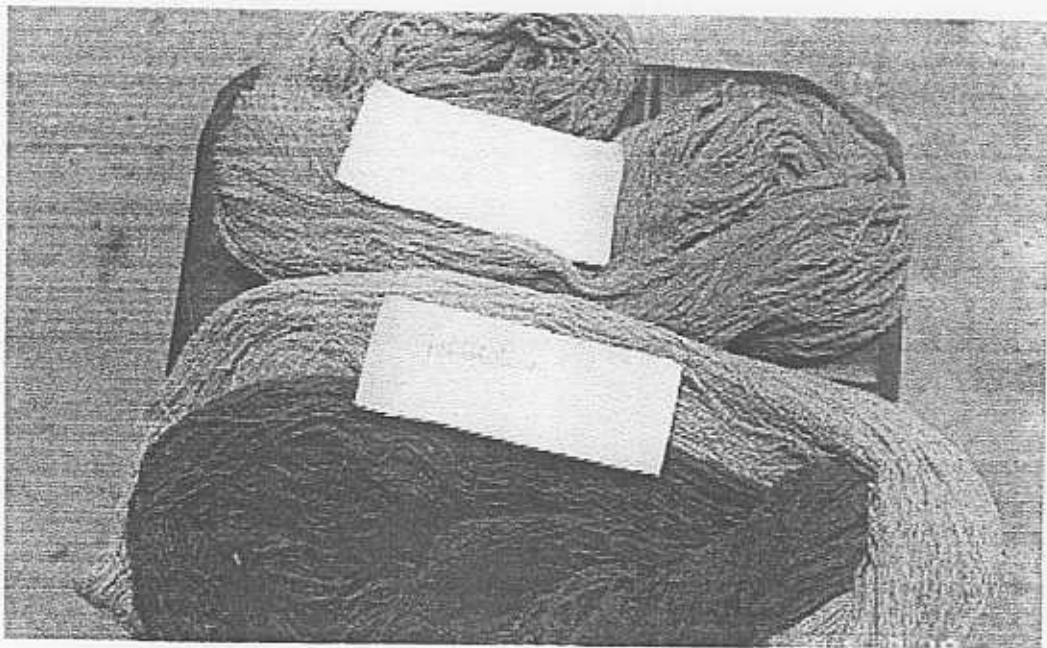

ภาพที่ 13. ฝ้ายที่ผ่านการย้อมสีจากเปลือกลำตัน ล้างด้วยน้ำปูนใสและล้างด้วยน้ำสนิม

ภาพที่ 14. ฝ้ายที่ผ่านการย้อมสีจากใบกันเกรา

ภาพที่ 15. ฝ้ายย้อมสีจากส่วนเปลือกลำต้นและส่วนใบของไม้กันเกรา

3. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไม้กันเกรา

เพื่อเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของไม้กันเกรา ซึ่งจะนำมาซึ่งการตระหนักถึงการอนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องนำเสนอในรูปแบบการเผยแพร่ต่างๆ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย โครงการจึงได้ดำเนินการเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆดังนี้

3.1 การจัดนิทรรศการ

โครงการได้จัดแสดงนิทรรศการ "กันเกราไม่มั่งคด สัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี" เพื่อเผยแพร่ให้เห็นความสำคัญของไม้กันเกรา ในการจัดงานแสดงเทคโนโลยีการเกษตรเพื่ออินโดจีน ณ บริเวณอาคารเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม – 7 มิถุนายน 2544 โดยเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไม้มั่งคดต่างๆ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของกันเกรา ส่วนประกอบต่างๆของต้นกันเกรา การขยายพันธุ์ ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ในการจัดแสดงเทคโนโลยีดังกล่าวได้รับความสนใจจากประชาชน นักเรียน และนักศึกษา ผู้เข้าชมงานจำนวนมาก

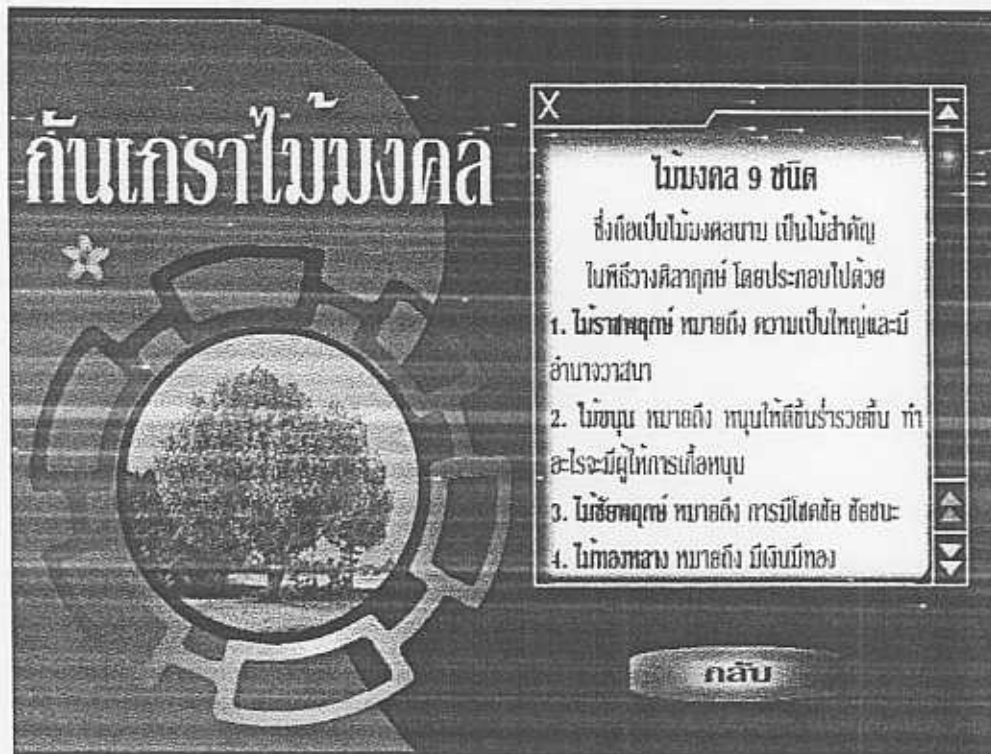
ภาพที่ 16. การแสดงนิทรรศการ "กันเกราไม่มั่งคด สัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี" ในการจัดงานแสดงเทคโนโลยีการเกษตรเพื่ออินโดจีน ณ บริเวณอาคารเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม – 7 มิถุนายน 2544

3.2 การจัดทำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไม้กันเกราให้บุคคลต่างๆ ได้รู้จักมากยิ่งขึ้น โครงการจึงได้จัดทำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) โดยใช้โปรแกรม macromedia flash 5 ในการนำเสนอผลิตลงบนแผ่นซีดี ซึ่งได้เขียนโปรแกรม autorun ทำให้สามารถเปิดขึ้นอัตโนมัติเมื่อใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ทั่วไป ทั้งนี้ภายในสื่อดังกล่าวประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับไม้มงคลชนิดต่างๆ เกี่ยวกับสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เกี่ยวกับลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจำแนกชนิด ลักษณะ ลำต้น ใบ ดอก ผล เมล็ด การขยายพันธุ์ ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ โดยมีภาพประกอบทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้สื่อที่โครงการได้ผลิตขึ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่การอนุรักษ์พันธุ์ไม้ ทางคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานียังได้นำสื่อดังกล่าวไปผลิตเพื่อเป็นของที่ระลึกของคณะฯ และยังได้นำไปใช้เป็นสื่อที่ใช้ในการสอนการใช้โปรแกรม macromedia flash อีกด้วย

ภาพที่ 17. แสดงหน้าหลักของสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) ที่โครงการได้จัดทำขึ้น

ภาพที่ 18. หน้าต่างกิ่งเกศาไม้มงคลในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) แสดงข้อมูลไม้มงคลต่างๆ

ภาพที่ 19. หน้าต่างสัญลักษณ์ ม.อุบลราชธานี ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)

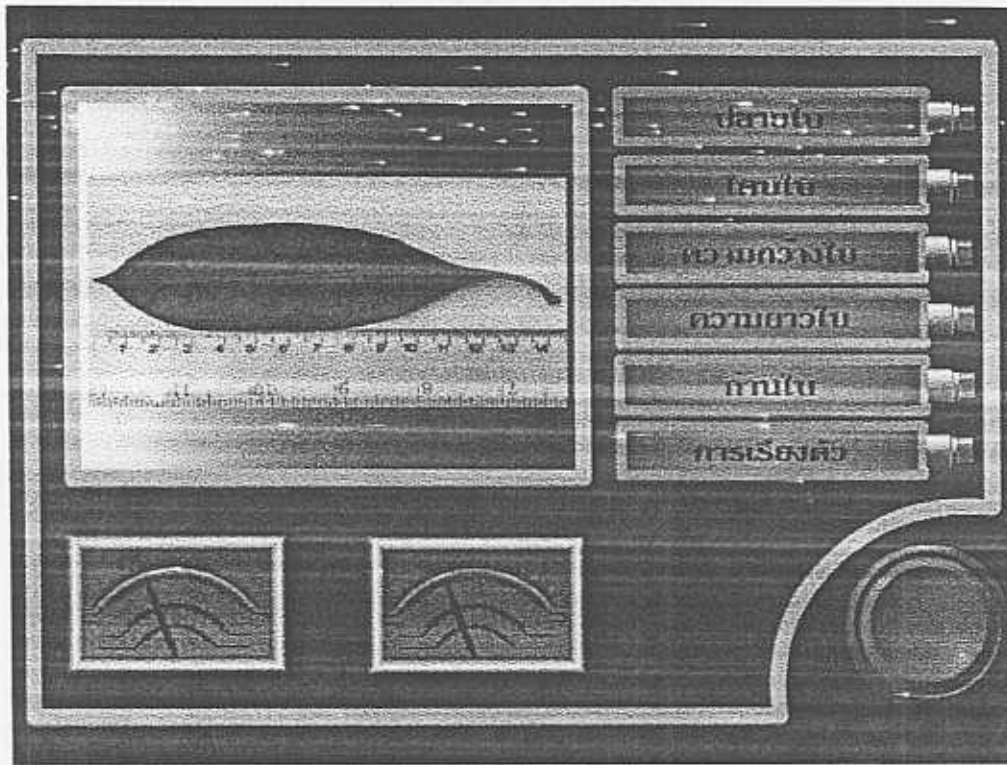

ภาพที่ 20. หน้าต่างลักษณะทางพฤกษศาสตร์ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)

ภาพที่ 21. หน้าต่างลักษณะใบในหน้าต่างลักษณะทางพฤกษศาสตร์

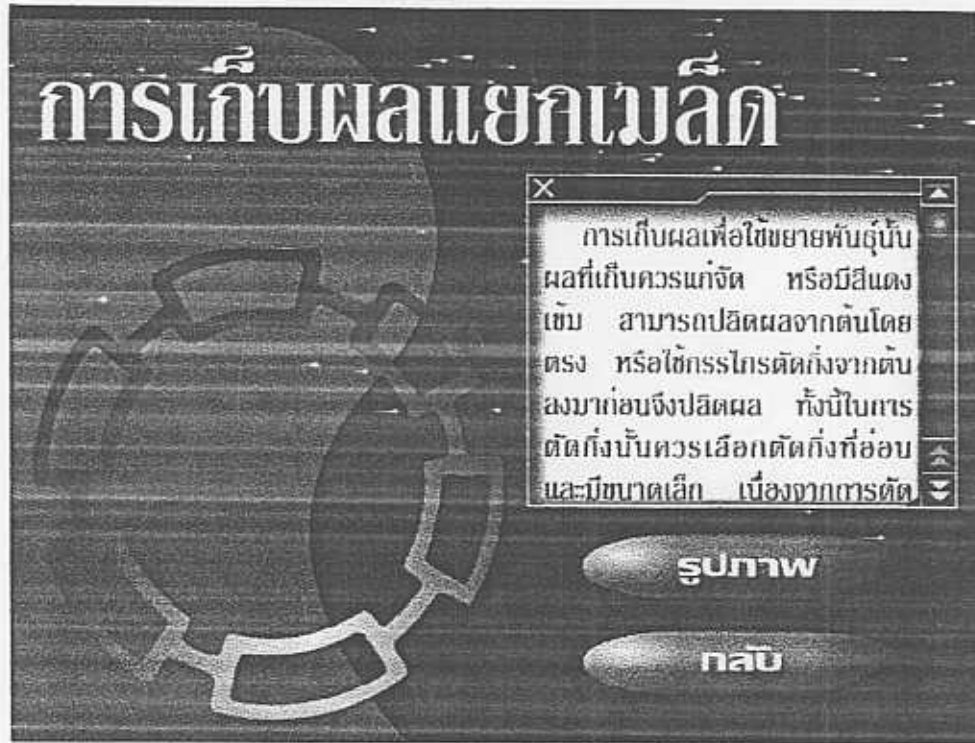

ภาพที่ 22. หน้าต่างแสดงรูปของหน้าต่างลักษณะใบ

ภาพที่ 23. หน้าต่างการขยายพันธุ์ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)

ภาพที่ 24. หน้าต่างการเก็บผลแยกเมล็ดในหน้าต่างการขยายพันธุ์

ภาพที่ 25. หน้าต่างแสดงรูปภาพการเก็บผลแยกเมล็ด

ภาพที่ 26. หน้าต่างการนำไปใช้ประโยชน์ในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)

ภาพที่ 27. หน้าต่างการสีย้อมผ้าในหน้าต่างการนำไปใช้ประโยชน์

ภาพที่ 28. หน้าต่างผู้วิจัยในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)

ภาพที่ 29. หน้าต่างเอกสารอ้างอิงในสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)

3.3 การจัดทำ web page เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตมีความสำคัญและมีปริมาณของผู้ใช้เพิ่มมากขึ้นทุกปี เนื่องจากอินเทอร์เน็ตกลายเป็นแหล่งข้อมูลแหล่งใหญ่ที่ผู้คนสามารถเข้าไปสืบค้นหาข้อมูลได้อย่างง่ายดาย ดังนั้นหลังจากที่โครงการได้ผลิตสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI)ขึ้นมา จึงได้นำข้อมูลดังกล่าว ไปแปลงเป็นภาษา HTML และนำไปวางเพื่อนำเสนอใน web site ของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (www.agri.ubu.ac.th) เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ง่ายขึ้น

ภาพที่ 30. web page หน้าแรกที่วางอยู่บน web site ของคณะเกษตรศาสตร์

สรุปผลการดำเนินงาน

กันเกรา เป็นหนึ่งในไม้มงคล และ ถือเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีคุณประโยชน์หลายด้าน และด้วยความที่มีดอกมีกลิ่นหอม ทำให้ได้รับความนิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับ ซึ่งในปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นไม้ประดับที่มีผู้ต้องการและมีราคาแพงชนิดหนึ่ง จากการศึกษาของโครงการทำให้ทราบถึงวิธีการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ขยายพันธุ์ที่เหมาะสม วิธีการเพาะเมล็ด การใช้สารเร่งการเจริญเติบโตเพื่อช่วยให้ต้นกล้าสามารถต่อสู้กับสภาพแวดล้อมในขณะพัฒนาได้ ตลอดจนการนำไม้กันเกราไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าเรื่องของสรรพคุณทางยา หรือการนำส่วนของผล ใบ กิ่งก้านต่างๆ ที่สามารถวัดได้โดยไม่กระทบต่อการเจริญของต้น มาใช้เป็นวัสดุในการย้อมสีฝ้ายที่สามารถให้สีสรรสวยงามเป็นที่ถูกใจของกลุ่มเกษตรกรที่มีอาชีพในการทอผ้า นอกจากนี้โครงการได้จัดนิทรรศการ ผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกันเกราบนอินเทอร์เน็ต เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้ผู้คนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ไม้กันเกรา

ด้วยความที่กันเกราเป็นไม้ที่งอกยาก และมีอัตราการเจริญเติบโตช้า จึงจำเป็นต้องเร่งในการขยายพันธุ์ตั้งแต่วันนี้ เพื่อไม่ให้ต้นกันเกราต้องสูญหายไป จำเป็นต้องมีการสำรวจและอนุรักษ์ต่อไป โดยเฉพาะในเขตจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งพบการกระจายตัวของต้นกันเกราในหลายพื้นที่ นอกจากนี้จำเป็นต้องเผยแพร่ความรู้ ความสำคัญของไม้ชนิดนี้ให้ผู้คนได้รู้จักมากยิ่งขึ้น เชื่อมั่นว่าเมื่อมีผู้รู้จักไม้ชนิดนี้มากขึ้น ความต้องการปลูกไม้ชนิดนี้จะมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลสำเร็จของการอนุรักษ์พันธุ์ไม้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการประสานงานวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ป่าละเมาะไม้โตเร็วอนุกรมประสงค์. 2538.
ไม้โตเร็วอนุกรมประสงค์พื้นเมืองของประเทศไทย. สภาวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. 294 หน้า
- เต็ม สมิตินันท์, ศาสตราจารย์. 2518. พันธุ์ไม้ป่าเมืองไทย. หอพรรณไม้ กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ.
228 หน้า.
- เต็ม สมิตินันท์, ศาสตราจารย์. 2518. ไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ ตอนที่ 2. หอพรรณไม้ กรมป่าไม้.
กรุงเทพฯ. 265 หน้า
- ธนิษฐ์ หนูอ้อม. 2537. รายงานความก้าวหน้าการทดลองคัดเลือกชนิด ไม้เพื่อฟื้นสภาพป่าพรุ.
โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (งานป่าไม้). 10 หน้า
- ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน. 2537. ไม้กันเถรา. สำนักงานส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ 19
หน้า
- สุทธิ มโนธรรมพิทักษ์. 2529. การทดลองปลูกพรรณไม้ในภาคใต้. หน้า 432-446. ในผลงานวน
วัฒนวิจัย 2527-2528 เล่ม 2. กองบำรุง กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ. 674 หน้า